

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Institutiones Dialecticæ

Dieterich, Conrad

Giessæ Hessorum, 1611

VI. Accidens

Nutzungsbedingungen

[urn:nbn:de:hbz:466:1-56580](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-56580)

individuis & semper convenit: ut, ridere omni
& soli homini, & semper competit. Arqui hoc
specialiter & rectè proprium dicitur.

[Hic observa duo, I. Inter Differentiam & Proprium, hoc interest. Differentia significat partem constituentem: ut rationale significat mentem, qua est pars hominis. Proprium autem significat quiddam sequens rem constitutam: ut loqui, numerare posse, non constituent hominem, sed sequuntur ejus constitutionem. II. Nonnunquam propria pro differentiis usurpantur, cum scilicet differentia specifica nos latent: ut cum dico, Magnes est lapis trahens ferrum. Trahere enim ferrum non constituit magnetem, sed inclinatio propria est magnetis. Canones Proprii videbimus infra in adjuncto.]

VI. ACCIDENS

Est, quod non per se subsistit, nec est
pars substantiæ, sed in alio est mutabi-
liter.

Dicitur Græcè ἐπεποσθένον, quia ad subsistendum plane sit ineptum, ideoque necessariò subjectum inhesionis, in quo subsistat, requirat.

Estque aliud separabile: quod à subjecto separari potest: ut notitia à mente, frigus ab aqua, latitudo, tristitia à corde.

Aliud Inseparabile, quod à subjecto suo re ipsa separari nequit: ut, quantitas à substantia corporea, calor ab igne, humiditas ab aqua.

[Observe, quanquam enumerata accidentia à substantiis non abjiciuntur, insunt tamen eis mutabiliter. Sic quantitas inest corpori mutabiliter, aliàs enim major est, aliàs minor.]

Nomina Accidentium sunt duplicia: Ab-
stractum & Concretum.

Abstractum est substantivum, quo nuda species seu forma per se considerata significatur: ut *albedo, humanitas, consulatus, magisteriū.*

Concretum est Adjectivū significans subiectum habens formam: ut, *alvum, homo, consul, magister.*

Accidentis sunt hī

CANONES.

I. Accidens non potest producere substantiam.

II. Accidens extra substantiam non existit: Eius enim essentia est inesse: & quicquid est, per suam ipsius essentiam est.

III. Accidens numero unum, non migrat de subiecto in subiectum.

IV. Accidens natura posterius est suo subiecto.

Calor in sole, lux in igne, natura posteriores sunt sole & igne, licet tempore sint simul.

V. Accidentia tribuuntur subiectis in concreto, non in abstracto. *Non enim dico, paries est albedo, sed albus.*

[Atqui hæc de Prædicabilibus, quæ à Rameis non separatim tractantur, sed generatim ad certam Inventionis argumenta referuntur. Genus enim & speciem referunt ad locum distributionis: Differentiam ad Causam formalem: Proprium & Accidens ad locum Adjunctorum.]

Sequitur doctrina Prædicamentorum, quæ tripartita vulgò ab Aristotelicis statuitur:

I. Antepredicamenta. II. Prædicamenta ipsa. III. Postpredicamenta.

Ante-

ANTEPRÆDICAMENTA.

Sunt quædam prodidascalia ipsorum prædicamentorum explicationi inserviens.

[Dicuntur Antepredicamenta, quod ante Prædicamentorum determinationem tradantur, atque ad eorum finem quasi preludia sive præambula.]

Sunt autem septem: Homonyma, 2. Synonyma: 3. Paronyma 4. & 5. Duæ divisiones, vocabulorum & rerum: 6. Duæ regulæ, ad dirigendos & distinguendos ordines Categoriarum.

1. Homonyma sive æquivoca dicuntur vocabula ambigua, quorum nomē solum commune est, definitio verò diversa: ut, *lupus* alias significat animal terrestre, alias piscem, alias sydus cœleste, alias hominem lupino animo præditum.

[A Scholasticis distinguuntur in æquivoca æquivocantia, quando ipsa vox est ambigua: Et æquivocata, quando res voce significata est ambigua, ut, vox *Cancer* æquivocans est: At animal, morbus, & sydus cœleste, hac voce denotata, æquivocata sunt. Aristoteles distinguit in æquivoca casu, que sunt, cum ratio nulla dari potest, cur rebus natura & definitione diversissimis unum idemq; nomen sit impositum; ut, *Gallus* vocatur & animal domesticum, & incolæ *Francia Occidentalis*: *Jus* accipitur pro *justitia* & *offa*: Et æquivoca consilio, que sunt, cum nomē commune rebus diversis certa quadam ratione propter similitudinem inditum est. ut: *homo* æquivocè significat hominem vivum & hominem pictum.]

Homonymorum hic est Canon.

Homonyma non habent locum in prædicamentis.

eamentis, definitionibus & disciplinis nisi distinguantur, hoc est, nisi certa aliqua eorū significatio constituator. Quando n. hoc non fit, Erroris generrix est æquivocatio semper.

II. *Synonyma* sive *Univoca* sunt, quorum & nomen commune est, & definitio naturam rei declarans eadem. ut, *animal rationale predicatur de omnibus hominibus, tanquam de subiectis speciebus univocè: Similiter hominis vox de omnibus subiectis individuus, Platone, Socrate, Petro, Paulo.*

[Dividuntur à Scholast. in univoca univocantia, cum dicitio univocè plura significat, ut *animal univocè dicitur de homine, asino, equo, &c.* Et Univoca univocata, quando plura per unum vocabulum mediante uno conceptu essentiali, significantur. In Grammatica vocantur illa *Synonyma*, que sunt ἰσοδυναμία & æquipollentia, hoc est, idem significantia, ut *ensis, gladius: & dicuntur aliàs πολωνύμια, unam rem pluribus vocabulis notantia, quibus opponuntur ἑτερονύμια diversis vocabulis diversas res significantia, vide Gram. Giesl. l. I. c. 14.]*

III. *Paronyma* dicuntur, quæcūq; ab alio appellationem sive denominationem habent. Unde & *Denominativa* appellantur: ut à fortitudine fortis, à Grammatica Grammaticus, à iustitia iustus, &c.

Paronymorum hi sunt

CANONES.

I. Quæcūq; prædicantur πᾶρωνύμως, collocantur in diversis prædicamentis.

II.

II. Omnis prædicatio accidentis de sub-
jecto est paronyma.

III. Paronyma interdum fiunt Synony-
ma & homonyma: ut, *Lentor* & *Lentus* sunt
paronyma. *Lentus* de homine, & *lentus* de pice
sunt homonyma. *Lentus* de salice & *junco* sunt
Synonyma.

IV. Divisio I. Eorum quæ dicuntur, Quæ-
dam sunt simplicia vulgò incompleta: Quæ-
dam composita, vulgò cōplexa seu cōjuncta,

[*Aristotel.* vocat λεγόμενα κατὰ συμπλοκὴν
καὶ ἀνευ συμπλοκῆς. Sunt autem voces seu termi-
ni simplices & incompleti, qui ex pluribus dictionibus signi-
ficativis non componuntur: ut homo, equus. Coniuncti con-
trà, qui ex pluribus componuntur, ut homo pulcher, equus
robustus. Et hi termini complexi seu coniuncti in nullo prædi-
camento ponuntur.]

V. Divisio II. Omnis res aut est substan-
tia, aut Accidens.

[*Generalissima hæc & prima divisio entis est, de qua tri-
sum illud.*

Summus Aristoteles trutinando cacumina rerum,
In duo divisit, quicquid in orbe fuit.

Huc refertur & divisio Eorum quæ sunt. 1. Quædam
de subjecto aliquo dicuntur, in nullo autem subjecto
insunt. ut, homo dicitur de Petro ut subjectum, sed in sub-
jecto nullo inest ut accidens, ut color in corpore, aut scientia in
animo. 2. Quædam subjecto insunt, & tamen de
subjecto nullo dicuntur, ut, *Dialectica*, *Rhetorica*, &c.
inest quidem animo, sed tamen de animo nõ dicitur. 3. Quæ-
dam & de subjecto dicuntur, & subjecto insunt: ut:
scientia inest animo. 4. Quædam nec in subjecto sunt, nec
de subjecto dicuntur, ut hic homo, Petrus, Paulus. Esse
autem in subjecto hic nihil aliud est, quàm ita inesse alicui rei,

ut licet ejus pars non sit, sine eo tamen in quo inest, esse non possit: ut scientia inest animo, nec tamen est pars animi, nec scientia sine animo existere potest.]

VI. Regula. I. Quicquid dicitur de prædicato subjecti, idem etiam de subjecto ipso recte dicitur, ut: *Homo est animal.*

Hic animal prædicatur de homine. Ergo etiam quicquid de animali (prædicato) dicitur, ut quod sit corpus animatum, sentiens, de homine (subjecto) dicitur.

[*Observa: Regulam hanc veram esse tantum, 1. in prædicationibus essentialibus. 2. in iis qua sunt ejusdem prædicamenti. Non verò in prædicationibus accidentalibus. Quasi est hac: Petrus est doctus. Hector est fortis.*]

VII. Regula II. Quæ genere differunt & differentia, specie diversa sunt, ut homo differt genere & differentia à scientia.

Scientia enim non est animal rationale. Ergo homo, scientia, & virtus, specie diversa sunt.

Hæc de Antepredicamentis: sequuntur

PRÆDICAMENTA.

Prædicamenta sunt ordo generum & specierum sub uno genere generalissimo, quod aut substantiam aut accidens significat.

[*Prædicamenta sic dicuntur, non quod prædicent, sed quod apta sint prædicari de aliis. Vnde Græcè dicuntur κατηγορηματικά, id est, attributiones, sive prædicationes, in quibus, ut Philippus loquitur, cernitur, qua vocabula quibus attribuenda sint. Usus prædicamentorum hic est. 1. discernunt substantiam ab accidentibus. 2. absoluta à re-
latis. 3. docent è quibus domiciliis genera definitionum quaerenda sint, Philipp. l. 1.*]